

הכנה לתפילה

פתח דבר:

במאמר הבא נעסוק בעזה"ת בחלק נכבד מאוד בעבודת התפילה. ויש אשר יראו בו רק אמצעי ולא כדבר בעל ערך לעצמו, אבל האמת היא שמדובר במטרה ולא באמצעי.

והוא - ענין ההכנה הראויה קודם התפילה. נבאר בעזה"ת מה הנחיצות להתכונן כראוי לתפילה, וכן נתבונן במעלותיה, ננסה להבין מהי הכנה על פרטיה ודקדוקיה עד לאופן ההכנה הלכה למעשה.

"עיקר התפילה הוא לפני התפילה!"

כפתיחה למאמר שעוסק בעניני הכנה נזכיר בזה את דברי הגאון רבי משה אלמושונינו זצ"ל: כשם שאדם בורח מפני בעלי חיים ארסיים - כך היצר הרע וכל חיילותיו ושאר כוחות הטומאה, בורחים מ"הכנה טובה".

ידועה גם בשער בת רבים אמרתו הנפלאה של הגאון רבי שרגא פייביל מנדלוביץ זצ"ל שאמר: "עיקר התפילה הוא לפני התפילה!"

"צריך אדם להשכים לתפילה" - להכין את עצמו

עתה נבאר מהו הצורך בהכנה לתפילה.

כתוב במדרש תנחומא (פרשת מקץ אות ט'): "רבי יוסי בר חלפתא אומר:

קסח _____ תפילה דייליה

עתים הם לתפילה, שנאמר "ואני תפילתי לך ה' עת רצון". אימתי עת רצון? בשעה שהציבור מתפללים. לפיכך צריך אדם להשכים לתפילה, שאין לך גדולה מן התפילה".

ראש ישיבת מנשסתר הגאון רבי יהודה זאב סגל זצ"ל היה אומר שמדברי המדרש הזה אנו לומדים כמה יסודות בתפילה, ולענייננו: מן הכתוב "צריך האדם להשכים לתפילה", יש לפרש כפשוטו, האדם צריך להכין את עצמו לתפילה ולחשוב: אני הולך לעשות כעת דבר גדול - להתפלל לפני ריבון כל העולמים!

ההכנה לתפילה לאו מילתא זוטרתא היא!

"חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללים"

דיוק נפלא יש ללמוד מלשון המשנה במסכת ברכות (דף ל:): האומרת: "אין עומדים להתפלל אלא מתוך כובד ראש, חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללים".

והתמיהה בדברי המשנה עולה מאליה, הלוא הדין של "אין עומדים להתפלל אלא מתוך כובד ראש" נאמר לכל אדם, ואם כן מה ראתה המשנה לספר לנו כי חסידים הראשונים נהגו לשהות שעה אחת קודם התפילה, ומשמע שרק הם שהיו במדרגה גבוהה נהגו כך, ואם כן מה נוגע הדבר לשאר בני אדם?

תירץ על כך הגאון רבי זאב איידלמאן זצ"ל: הביאור בזה פשוט, אם רואים אנו שחסידים הראשונים נזקקו לשעה אחת על מנת לגשת לתפילה, אנו מה נענה אבתריהו, הלוא זקוקים אנו לכמה שעות בכדי להתכונן לתפילתנו, אך לכל הפחות כשכבר נעמוד להתפלל - נעשה זאת מתוך כובד ראש...

תפילה צריכה הכנה

וידוע שאחד מן היסודות הגדולים ביותר של דרך החסידות הוא הכנת הלב טרם עשיית כל דבר מצוה. וביותר קיים הדגש על ההכנה לקראת התפילה.

קסט _____ הכנה לתפילה

וכה אמר הגאון בעל הבית אהרן זצ"ל מקארלין: תפילה צריכה הכנה - שלא לבוא מן החוץ להתפלל, רק שיהיה אצלו מקודם הכנה, וידע שעומד להתפלל לפני ה'.

יסוד התפילה בכוונה - ההכנה!

נפתח ביסוד גדול בענין זה:

הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל נשאל פעם: מה ניתן לעשות בכדי שנזכה לכוון כראוי בתפילה, היינו שהמחשבות לא תברחנה ונוכל לשמור על ריכוז מלא וכך לחשוב על מה שאנו אומרים?

הוא השיב מיד: באמצעות ההכנה לתפילה!

זהו דבר שרבים טועים בו, לדעתם ההשקעה בנושא זה צריכה להיות בשעת התפילה עצמה - לנסות לשמור על הריכוז ככל הניתן, אך באמת שהדבר כמעט בלתי אפשרי, ועיקר העבודה צריכה להיעשות טרם התפילה.

אדם שנכנס מהרחוב לבית הכנסת היישר אל התפילה - יהיה לו קשה מאוד להתרכז בה, אלא עליו לשהות מעט וכך יעלה בידו לכוון את לבו לשמים!

וכבר האריך בזה הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל בספרו הנפלא "שערים בתפילה" (פרק ההכנה) והראה כמה מראי מקומות לזה, ונצטט חלק מדבריו שם שהם ממש כקילורין לעינים.

הכנה לתפילה - הלכה!

הרמב"ם זצ"ל כותב בהלכות תפילה (פ"א ה"ט"ז): "כיצד היא הכוונה? שיפנה לבו מכל המחשבות ויראה עצמו כאילו הוא עומד לפני השכינה, לפיכך צריך לישוב מעט קודם התפילה כדי לכוון את לבו ואחר כך יתפלל".

והנה סדר זה ד"ישהה מעט קודם התפילה", אינו דברי מוסר והתעוררות או מילי דחסידותא, אלא הלכה, שהרי הביאה הרמב"ם זצ"ל בלשון "כיצד היא הכוונה", וכוונה עצמה היא מן הדברים המעכבים התפילה. נמצא אפוא

קע _____ תפילה די ליה

כי המאחר לבית הכנסת בשחרית, וחוטף את הטלית והתפילין ומתפלל בריצה ובחיפזון, או מי שנכנס למנחה או מעריב וממהר בתפילתו בכדי להספיק להתפלל בציבור, הרי זה נגד ההלכה. ומראש מובטח לו שלא יצליח לכוין, ונמצא שתפילתו לא תהא כהוגן.

הרי למדנו כי אי אפשר לעמוד תיכף להתפלל מתוך הענין שעוסק בו ולסמוך על כך שהכוונה כבר תופיע במשך התפילה, ומי שנוהג כך הרי הוא מתעלם מדברי חכמים. ואפילו אם יתייגע לכוון לא תעלה בידו, שכבר גילו לנו חז"ל כי הדרך הנכונה היא רק באמצעות שהייה והתבוננות שעה אחת קודם התפילה.

הכנה לתפילה - התקרבות לבורא עולם

עתה נבוא להסביר את טעם הדברים, מהי אכן הסיבה שבלי הכנה ראויה לא ניתן להשיג כוונה נאותה בתפילה. הלוא לכאורה המדבר עם רעהו גם אם לא הכין את עצמו כראוי אלא שמצאו פתאום, בכל זאת יכול לקיים עמו שיחה נאה הנמשכת זמן רב, ואדם אינו נזקק לשום "הכנות" לזה, ומדוע אם כן, כאשר באים לדבר עם הקב"ה - מלכו של עולם, בלי הכנה אין אפשרות לכוין כלל אפילו לא כוונות פשוטות?

אבל התירוץ הוא פשוט מאוד, וכפי שביאר שם הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל: מי שמדבר עם חבירו הנמצא למולו, נקל לו להמשיך את רצף דיבורו עמו זמן רב, שהרי לא קיימים שום מפריעים בינו לחבירו, אבל אם ידבר עמו כשהוא במרחק גדול ממנו וביניהם יהיו עוד הרבה אנשים המדברים ועוסקים במלאכתם, וכמה קולות יעברו ויחתכו את קו דיבורם - ודאי ששיחתם תיהפך לקרעים קרעים.

כן הוא גם בתפילה, מי שניגש להתפלל בלא הכנה מוקדמת הוי כעומד מרחוק, ובינו ובין הקב"ה עומדים כל עניני עולמו וכל אותם מחשבות וטירדות שלא סילקם לצדדים, והיאך יוכל לפרש שיחתו ולעורר כוונתו יותר מרגע כמימריה...

אבל מי שמכין עצמו לפני התפילה ומסיר מלבו את כל המחשבות האחרות שלא יפריעו לו ולא יפסיקו בינו לבין הקב"ה, הוא יכול לעמוד

הכנה לתפילה קעא

בתפילה ולכוון בה לכל אורכה, כי הלוא הוא עומד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה ומדבר עמו כדבר איש אל רעהו, וכלשונו הזהב של המסילת ישרים בפרק יט: "מי שהוא בעל שכל נכון, במעט התבוננות ושימת לב, יוכל לקבוע בלבו אמיתת הדבר, איך הוא בא ונושא ונותן ממש עמו יתברך, ולפניו הוא מתחנן ומאתו הוא מבקש, והוא יתברך שמו מאזין לו מקשיב לדבריו, כאשר ידבר איש אל רעהו ורעהו מקשיב ושומע אליו".

וכאשר משוחחים עמו כביכול בקרבה שכזו - בודאי ניתן לרכז בתפילה את כל המחשבות!

"ושב שם" - לכוין דעתך קודם שתבנה המזבח!

והנה מצינו מקור נאמן בתורה לחיוב ההכנה קודם העבודה, בפרשת וישלח לאחר פרשת דינה, כך אמר הקב"ה ליעקב אבינו ע"ה (בראשית לה, א): "ויאמר אלוקים אל יעקב קום עלה בית א-ל ושב שם ועשה שם מזבח לא-ל הנראה אליך בברוך מפני עשו אחיך". וכבר התקשה הרמב"ן זצ"ל שם: "לא ידעתי מהו ושב שם", כלומר על מה ולמה ביקש ממנו הקב"ה לשבת שם, ותירץ הרמב"ן זצ"ל: "ואולי ציווה ושב שם לפנות מחשבתו לדבקה בקל", וכן כתב גם הספורנו זצ"ל: "ושב שם" - לכוין דעתך קודם שתבנה המזבח, כענין אמרם ז"ל (מס' ברכות דף ל:): "חסידי הראשונים היו שוהין שעה אחת, ומתפללים, כדי שיכוונו לבם למקום".

נפלא! למדנו אפוא מ"ושב שם" את חיוב ההכנה לעבודת הקרבנות, והוא הדין לתפילה הבאה במקום הקרבנות!

כיצד מכינים את הלב?

לאחר שהעמדנו מהו הצורך בהכנה לתפילה, עדיין נותר לנו לבאר מה טיבה של הכנה זו, כלומר - מהי הדרך המעשית להכין את עצמנו לתפילה, ובאלו כלים עלינו להשתמש בכדי לעשות זאת.

ומצינו בזה דברים ברורים בדברי השל"ה הקדוש (מסכת תמיד) אשר מנה עשרה דברים המסייעים לכוונת התפילה, הדבר השביעי הוא ה"הכנה", וז"ל: "ההכנה - שיעשה הכנה ללבו לכוון. וכיצד מכינים את הלב? - קודם

קעב _____ תפילה דיליה

שיקום להתפלל, ישב מעט בטל ודומם, ויסיר מחשבותיו מלבו ויתחיל לחשוב בגדלות מי שאמר והיה העולם, ובנפלאותיו ונוראותיו וגבורותיו וחסדיו אשר עשה לעמו. ויחשוב בטובות ובחסדים שגמלו בחסדו הגומל לחייבים טובות, מכמה צרות הצילהו, מחליים רפאהו, והוא לא כגמול השיבו, כי הא-ל גמלו טובה והוא גמלו רעה".

ממשיך השל"ה הקדוש: "ויחשוב בגריעות ופחיתות עצמו בערך בוראו, כי במה נחשב הוא, עלה נידף וקש יבש. ויחשוב שעתה הוא רוצה לקום אל המלך, להתחנן לו ולבקש מלפניו שאלותיו ובקשותיו, ומן הדין הוא אינו כדאי וראוי לעמוד לפניו, לולי חסדו ושלמות הבורא, שהרשהו וציוהו בכך, עם היותו מקצר בעבודתו. ואחר כל זה יקום ויתפלל. וזה שאמרו חז"ל: "אין עומדים להתפלל אלא מתוך כובד ראש, חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת ומתפללים כדי שיכוונו את לבם לאביהם שבשמים".

הרי לנו מפורש בדברי השל"ה הקדוש מהי הכנה לתפילה - מחשבת הלב והתבוננות.

"הכנה" - בגימטריא "מח לב"

וכן ראיתי בספר דרכי נעם שכתב כי ראשית ההכנה לתפילה היא - התבוננות לפני מי הולכים להתפלל, וכלשון חז"ל במסכת ברכות (דף כח): "וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים".

ושמעתי רמז נאה לכך: "הכנה" בגימטריא: "מח לב" - אשר באמצעותם ניתן להתכונן כראוי לתפילה.

ויש לדעת כי בכדי להשיג עבודה זו, עלינו להשקיע זמן, כוחות ומחשבה טרם שנתפלל, על מנת שבשעת התפילה עצמה נהיה מוכנים עם לב פנוי משאר טירדות ומחשבות, ומזומן לעבודה שבלב - היא התפילה.

כל אחד מוצא קירבת ה' לפי הכנתו!

ועתה נרחיב את הדיבור בענין מעלותיה של ה"הכנה" ונביא בעזה"ת מפי ספרים וסופרים שהעלו על נס את חשיבותה ומעלתה.

ראשית כל יש לנו ללמוד מעצם הדבר שחז"ל תיקנו לעשות הכנה

לתפילה מה שלא מצינו בשאר מצוות, ולא עוד אלא ש"חסידים הראשונים" שהו והכינו עצמם שעה אחת טרם כל תפילה, הדבר מלמד על חשיבותו של ענין זה.

ויסוד הדבר, כי ידוע שבכל מה שתלוי במחשבה והתבוננות - ההכנה משנה את כל מהות הדבר, ותפילה מתוך הכנה היא תפילה שונה לגמרי מתפילה שבאה בלי הכנה.

וכבר כתב בספר מאור ושמש (פרשת ואתחנן): הגם שתמצא אלף אנשים מתפללים ביחד בציבור, מכל מקום אינו דומה תפילת זה האדם לזה האדם, כי כל אחד מוצא אלקותו יתברך לפי כוונתו והכנתו שעשה קודם התפילה.

תפילה בלי הכנה אינה תפילה!

המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל היה רגיל לומר: תפילה בלי הכנה מוקדמת - אינה תפילה!

ופעם אחרת התבטא ואמר: תפילה בלא הכנה היא כגוף בלא נשמה, שאם לא יכין האדם את עצמו קודם המעשה, בשעת המעשה לא תהא תפילתו אלא בפיו ולבבו בל עמו, וממילא כל עבודתו על אדני התוהו, רחמנא ליצלן.

התפילה נמשלה לחרב ולקשת - מדוע?

ודבר נאה אמר האדמו"ר מבעלזא זצ"ל, כתוב בפסוק (בראשית מה, כב): "אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשת", ופרש"י זצ"ל: "בצלותי ובבעותי" דהיינו התפילה נמשלה לחרב ולקשת.

ויש לשאול - מה הקשר בין תפילה לחרב וקשת?

התשובה לכך היא, כי המחזיק כלי נשק מקדיש את רוב זמנו להכנה - השחזת החרב, מתיחת הקשת וכדומה, ואילו הירייה עצמה היא כהרף עין. וגם בתפילה אמרו חז"ל (מס' ברכות דף ל:): שהמתפלל צריך שישהה שעה אחת קודם תפילתו, והיינו שהעיקר הוא ההכנה לתפילה, ואילו התפילה עצמה צריכה ריכוז רב והיא יכולה להיות תמציתית, ולא בהכרח ארוכה מאוד.

זהו אפוא הדמיון בין חרבי וקשתי - לצלותי ובעותי!

קעד _____ תפילה דיליה

הכנה - כמו טיפוס אל ראש ההר

וכבר המשילו את הדבר לאדם המעפיל אל פסגת ההר, והוא מתייגע הרבה לטפס ולעלות עד שיגיע ויכבוש את היעד, אבל כאשר הוא כבר למעלה בראש ההר הוא עושה את הליכתו בנחת ובנועם.

כיוצא בזה: אדם המתייגע למכביר קודם התפילה, ביכלתו אחר כך להתפלל בשופי, התפילה קולחת היישר מלבו, ושום מחשבה זרה כבר אינה טורדתו, ואין לו צורך להתייגע או להתעכב על כל תיבה ותיבה שהוא מוציא מפיו.

התבונן נא בדבר ותראה את האמת שבו!

המכין עצמו - ירוויח בכל אופן!

ואם יאמר האומר אכן לעתים דברים בגו וההכנה מסייעת לכוונה, אבל לעתים עדיין מחשבות המתפלל אינן סדורות עליו למרות ההכנה שעשה. על כך יש לך לדעת דברים נפלאים הכתובים בספר מאור ושמש (פרשת קרח), וזה לשונו:

"והנה מדרך האיש הישראלי ההולך בדרך אמת, לעשות הכנה קודם כל דבר שרוצה לעשות, הן לתפילה עושה מקודם הכנה מכמה ענינים, כל אחד לפום מה שמשער בשיעורין דיליה לפי שכלו ומוחו, שעושה מצוות ומעשים טובים מקודם, ומהרהר בתשובה או לימוד תורה קודם, וכדומה שאר הכנות. והנה אם אחר כך עומד ומתפלל ויוכל להתפלל לפי שכלו בדחילו ורחימו, אזי בודאי מה טוב ומה נעים ואשריו שהיו המחשבה טובה והמעשה גם כן טוב.

והגם שבעמדו להתפלל אחר כן אינו יכול להתפלל, אף על פי כן הכל הולך אחר ראשית המחשבה".

ועיין שם עוד שהוסיף שהקב"ה מצרף את זכות המחשבה וההכנה של המצוה לשכר המצוה עצמה!

הרי למדנו מדבריו שאם אדם הכין את עצמו כראוי לתפילתו, הגם

הכנה לתפילה קעה

שבסוף לא הצליח לכיין, עם כל זאת הכל הולך אחר הראשית והקב"ה מצרף מחשבה טובה למעשה!

עשיית המצוה - לשעה, ההכנה - לעולם!

ניתן להאיר את חשיבות ההכנה לתפילה מזווית שונה במקצת על פי דברי השפת אמת זצ"ל (פרשת האזינו), וז"ל: "בטור הביא המדרש שבין יום הכיפורים לסוכות עוסקין במצוות לולב וסוכה ואין עושין עוונות והקב"ה אומר מה דאזיל אזיל וכו'. והקשה הט"ז זצ"ל: איך יהיו ימים אלה יותר גדולים מסוכות עצמו שמקיימים גוף המצוה ונאמר בו "ראשון לחשבון עוונות".

אבל אין הדבר רחוק, שיותר כח והצלה יש בהכנת המצוה מגוף קיום המצוה. אחד: כי עשיית המצוה היא רק לשעה וההכנה היא לעולם. ועל זה נאמר: "ושמרתם ועשיתם" - כפי מה שאדם שומר עצמו תמיד כדי שיהיה מוכן לקיים מצות השי"ת, כי בודאי כל היגע לשמור מהבלי העולם, כדי להיות מוכן לקיים מצות השי"ת, וכפי הטהרה יוכל לקיים המצוה. ועל ידי השמירה זוכה לקיימה, ונשמר מכל דבר כמו שכתוב: "שומר מצוה לא ידע דבר רע".

"מי יוכל לקיים המצוה כמשפטה?"

ממשיך השפת אמת זצ"ל ואומר דבר נפלא: "ועוד: כי מי יוכל לקיים המצוה כמשפטה? אבל הרצון וההכנה להמצוה הוא לעשותו כרצונו יתברך ולזאת ההכנה והשמחה לבוא להמצוה חשוב מאוד, כנ"ל".

ויש להוסיף בזה כי הלוא אפשר לדון קל וחומר ממה שאמרו חז"ל: "הרהורי עבירה קשים מעבירה", ומידה טובה מרובה - הרהורי מצוה שאדם מהרהר ומשתוקק לקיים פקודת השי"ת - הם טובים מהמצוה! הרי לנו נקודה נוספת בחשיבות העצומה של ההכנה לתפילה!

המכין עצמו - הקב"ה שומע את תפילתו!

בספרים פירשו בדרך רמז את הפסוק (ישעיה סה, כב): "והיה טרם יקראו ואני אענה", אין "טרם" אלא לשון הכנה, היינו - כאשר עושים הכנה כראוי ורק אחר כך: "יקראו", אז "ואני אענה" - הקב"ה שומע ועונה לתפילתנו.

קעו _____ תפילה דיליה

"תכון תפילתי - קטורת לפניך"

וכבר הביא הגאון רבי מרדכי שוואב זצ"ל (מאמר מרדכי ח"א עמ' קי"ד) את פירושו של המלבי"ם זצ"ל על הפסוק בתהלים (קמא, ב): "תכון תפילתי קטורת לפניך משאת כפי מנחת ערב", "תכון תפילתי" - גם בעת שאעשה "הכנה" אל התפילה - יהיה זה נחשב כקטורת לפניך.

הרי לנו דבר מבהיל ממש בגודל חשיבותה של ההכנה, שהיא כמו הקטרת קטורת על גבי המזבח.

נפלא!

"ולא יעשה פתע פתאום רק בהכנה, ואז תצליח!"

מאיך גיסא כאשר התפילה נעדרת הכנה היא מופסדת ומקולקלת, וכלשונו של הסבא מקלם זצ"ל שהמפסיד בכל דבר הוא - חסרון ההתבוננות וההכנה.

וכך איתא בספר מסילת ישרים (פרק ב): "ולא יעשה פתע פתאום רק בהכנה, ואז תצליח!"

מעשה עם הגאון בעל התורת חיים זצ"ל

והענין בזה אינו בתורת עונש רח"ל, אלא כך היא מציאות הדברים.

וכפי שמסופר שפעם בא אדם להגאון בעל התורת חיים זצ"ל, וביקש ממנו שיתפלל עליו שלא תהינה לו מחשבות זרות, ובאותו מעמד היה רב גדול אחד, בעל התורת חיים זצ"ל פנה אל אותו רב וביקש לשמוע ממנו את חוות דעתו האם נכון הדבר להיענות לבקשתו. והוא השיב: אכן ראוי להתפלל עבורו.

אמר לו בעל התורת חיים זצ"ל: לדעתי אין נכון לבקש דבר זה, כי אילו היה אותו אדם קם בבוקר ומכין את עצמו כדבעי לתפילה על ידי לימוד קודם התפילה ובאמירת תהלים, הולך למקוה ומתבונן ביראת ה' ומתפלל, ובכל אופן היו לו מחשבות זרות, אזי היה נכון להתפלל עליו. אך זה שעומד ממטתו ובלי שום הכנה הולך להתפלל, וכך באות לו מחשבות לילך למקום

הכנה לתפילה קעז

פלוני ולעשות דבר פלוני, זהו דבר צפוי מראש, ואין מחשבות אלו "זרות" אצלו כלל, כי הן אלו מחשבות לבו תמיד בכל עת...

זאת היא מציאות - מי שאיננו מכין עצמו לתפילה ולא מנתק את רעיונותיו מכל עניני העולם הזה, אין זה פלא שבשעה שעומד בתפילה, חושב על הא ועל דא, כי הרי אף פעם לא הסתלקו המחשבות הללו מראשו, ובעת התפילה עצמה קשה עד מאוד לרכז בה את כל מחשבותיו.

מדוע הפסיד הגאון רבי זונדל קרויזר זצ"ל תפילת ותיקין?

בוא וראה עד כמה גדולי ישראל התאמצו שלא להחסיר מעבודת ההכנה לתפילה, נביא בזה מעשה נפלא:

ידוע כי הגאון רבי זונדל קרויזר זצ"ל לא החסיר תפילת ותיקין מהיותו בגיל שבע במשך כל ימי חייו חוץ מפעם אחת, ומעשה שהיה כך היה: הדבר אירע באחת הפעמים בה היה בדרכו לתפילת ותיקין כהרגלו, והוא נפל ושכב על האדמה תוך שהוא סובל מכאבים עזים, עד שבא אחד מתושבי השכונה וסייע לו להתרומם. הלה הוסיף ואמר לגאון זצ"ל כי אם ימהר עוד יספיק להגיע לתפילת ותיקין.

ענה לו הגאון רבי זונדל קרויזר זצ"ל: הפעם אוותר על תפילת ותיקין, וזאת משום שלתפילה לעולם לא ממהרים, היא צריכה להיות מתוך ישוב הדעת, אני לא מוכן עכשיו עדיין לתפילה...

זו היתה הפעם היחידה בחייו שלא התפלל תפילת ותיקין!

הרי לנו מזה עד כמה החשיב אותו צדיק וגאון זצ"ל את ההכנה לתפילה, עד שהעדיף לוותר על תפילת ותיקין שהקפיד עליה כל ימי חייו בכדי לא לגשת להתפלל בלי הכנה.

נורא!

"לא יפתח פיו עד שישיחה מעט"

לאחר שביארנו את הצורך הגדול ואת החשיבות והמעלה שיש להכנה לתפילה, נקדיש כמה מילים בכדי להמחיש מהו האופן המעשי להתכונן כפי שצריך לתפילה.

קעח _____ תפילה דייליה

המשגיח רבי שלמה וולבה זצ"ל כותב בעלי שור (ח"ב עמ' שמט) בענין אופן ההכנה הראויה, וזת"ד: "כתב רבינו יונה זצ"ל בספר היראה: "ויבוא לבית הכנסת ואומר בכניסתו "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך..."", וישב במקומו... וישב ולא יפתח פיו עד שישיה מעט, וישיב אל לבו לפני מי הוא יושב, ומי שומע דבריו. ואז ילבש חרדה ואימה וזיע ורתת, ויפתח תפילתו על הסדר".

וכמה זה "מעט"?

השווה לפני התפילה דקה אחת ממש, אם ישב בשקט על מקומו, מרוכז בעצמו ובתפילה שהוא עומד להתפלל, יראה נפלאות כיצד דקה זו תשפיע על כל מהלך תפילתו.

כעין זה אמר המשגיח דליקוואוד רבי נתן זצ"ל: כל מי שרוצה לצאת ידי חובתו בתפילה ולהשיג את מעלותיה, עליו לזרז עצמו לבוא בזמן ואף להקדים לתפילה. אי אפשר ללכת היישר מהמטה, ולהיכנס ל"ברוך שאמר"... זה לא הולך!

נביא עוד כמה דוגמאות מחייהם של גדולי ישראל.

הכנה לתפילה אצל הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל

עובדא הוי: הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א בא לבית הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל כדי לשוחח עמו בדבר הלכה. לפתע בעיצומה של השיחה, הביט הגרש"ז זצ"ל בשעונו, והפטיר: "הגיע זמן תפילה"!

אחד מבני ביתו של רבינו זצ"ל התפלא על כך, כי הלוא עד לשעת תחילת התפילה בבית הכנסת הגר"א, נותרה עוד כרבע שעה, והדרך מבית רבינו זצ"ל עד לבית הכנסת, אינה אורכת יותר משתי דקות.

רבינו זצ"ל ששמע את תמיהתו, אמר: "אם היתה לנו כעת פגישה עם נשיא ארצות הברית, הלוא בודאי לא היינו יוצאים ברגע האחרון, אלא היינו עושים את כל ההכנות הדרושות על מנת שלא תהיה כל תקלה וכל מניעה מצדנו להגיע עוד לפני השעה הנקובה של הפגישה.

על אחת כמה וכמה, כשמדובר בפגישה שיש לנו עוד מעט עם מלך מלכי המלכים הקב"ה.

הכנה לתפילה קעט

וכך מסופר אכן על הרבה גדולי ישראל אשר היו מקדימים לבוא לבית הכנסת זמן מה טרם התפילה בכדי להכין את עצמם, ורבו מלספור את כל אותם הגדולים שהכינו את עצמם באופן זה לתפילתם.

הניגון של הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל

אמנם מלבד עיקר זה בהכנת עצמו לתפילה - להגיע זמן מה קודם שיתחיל להתפלל ולהתבונן במה שהוא עתיד לעשות, ישנם עוד אופני הכנה לתפילה.

וכמו שמסופר על ראש ישיבת באר יעקב הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל: כל בוקר לפני תפילת שחרית היה משנן לעצמו בניגון של מוסר את דברי המסילת ישרים בפרק החסידות על מהות התפילה להקב"ה: "ולפניו הוא מתחנן ומאיתו הוא מבקש, והוא יתברך שמו מאזין לו ומקשיב לדבריו כאשר ידבר איש אל רעהו ורעהו מקשיב ושומע אליו".

כך היה ראש הישיבה זצ"ל מכין את עצמו לפני כל תפילה!

הגאון מטשעבין זצ"ל בדק בגדיו כהכנה לתפילה

על הגאון מטשעבין זצ"ל מסופר: לפני התפילה היה בודק את בגדיו, האם הוא אכן מוכן לתפילה. וגם בעת חליו בדק טרם תפילתו אם הבגד נקי מלכלוך או אבק, ורק אז החל להתפלל.

"ארחץ בנקיון כפי"

ולסיום כדאי לעורר שתי נקודות מעשיות בנושא זה (כמובן שאין בדברים לקבוע מסמרות ונהרא נהרא ופשטיה, ואנו לא באנו אלא לעורר).

בספר יעלזו חסידים (אות נ"ח) כתב וז"ל: "כתיב: "ארחץ בנקיון כפי" (תהלים כו, ו) - מכאן שהמתפלל צריך לנקות ידיו במים. ואם אין לו מים - בכל מידי דמנקי (מס' ברכות דף טו.), ואפילו אינו יודע להם שום לכלוך".

כלומר: האדם צריך ליטול ידיו לפני כל תפילה, והדבר מובא להלכה בשו"ע (סי' צב ס"ד). ואף שיש אשר אינם מקפידים על כך מחוסר ידע או מאי תשומת לב, מכל מקום הלוא מדובר בהלכה שעלינו לקיימה.

והא לך לשון המחבר זצ"ל בסימן רלג (סעיף ב'): "אם יש לו מים צריך ליטול ידיו כדי להתפלל אף על פי שאינו ידוע להם שום לכוך".

סגירת הכפתורים כהכנה לתפילה

עוד מובא בשם הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל (במחיצת רבינו עמ' מז): אף שבמשנה ברורה הובא כי מצד חסידות יש להתכוון לתפילה על ידי חגירת "גארטל" אפילו אם כבר מלובש בחגורה, מכל מקום הרבה אינן נוהגין כן. אך על כל פנים עליהם לעשות "היכון לקראת אלוקיך" באמצעות כפתור כפתורי החליפה, וזה נהיה הכנה מיוחדת לתפילה, עכת"ד.

על כל פנים נתבאר שאדם צריך להכין גופו ומלבושו לתפילה שיהיה נקי ומכובד כשם שעליו להכין את רוחו ומחשבותיו, וגם זה בכלל ההכנה הנלמדת מן הפסוק (עמוס ד, יב): "הכון לקראת אלוקיך ישראל" ממנו נלמד חיוב ההכנה טרם העבודה, הן אמת שיש הרבה דברים הנכללים בשו"ע הנלמדים מפסוק זה, בכל אופן הזכרנו שתיים מאלו רק כדי לעורר.

נתבאר אפוא מהו הצורך בהכנה קודם כל המצוות בכלל ולתפילה בפרט, וכן מהי הכנה ומה חשיבותה, וכן נוכחנו לראות כי בלי הכנה ראויה קשה עד בלתי אפשרי לכוון בתפילות, וכן העמדנו כמה אופנים מעשיים של הכנה.

הקב"ה יעזור לנו שנוכל להתחזק בזה ונשכיל להכין את עצמנו כראוי לפני התפילה, ועל ידי זה נזכה לתפילה זכה והגונה יותר, ואז הקב"ה ישמע ויענה לכל תפילותינו ברצון.

